

เส้นทางสายไหม และกำเนิด สุวรรณภูมิ

ผศ.ดร.พิพัฒน์ กระแจะจันทร์

สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
สไลด์ทำขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของโปรเจกต์โครงการฐานข้อมูล
โครงการฐานข้อมูลสุวรรณภูมิเพื่อการศึกษา สนับสนุนโดย
สถาบันสุวรรณภูมิศึกษา รัชชา

ความสำคัญของเส้นทางการค้าสายไหมทางทะเล ที่มีต่อไทย-ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

- ▶ 1. การเกิดขึ้นของนครรัฐตามแนวชายฝั่งทะเล (thalassocracy)
- ▶ 2. การนำเข้าตัวอักษรและภาษากลางเพื่อการสื่อสาร
อักษรสำคัญคือ พราหมีในยุคต้น (ก่อน ค.5) และปัลลวะในยุคหลัง (นิยมตั้งแต่ ค.5) ภาษากลางคือ สันสกฤต และมลายู
- ▶ 3. การแพร่กระจายของ ศ.พุทธ และฮินดู เข้าสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

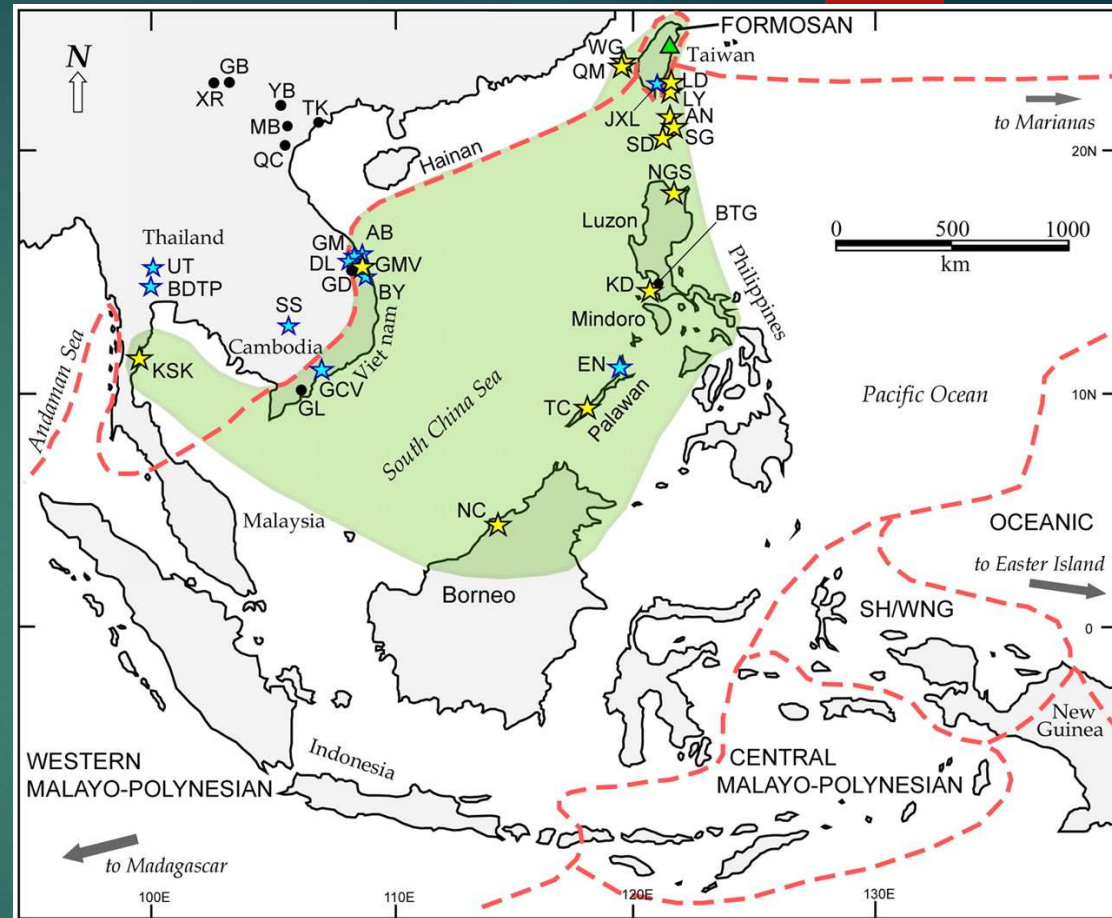
<https://oxfordre.com/asianhistory/display/10.1093/acrefore/9780190277727.01.0001/acrefore-9780190277727-e-30>

เส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road)

- ▶ World-systems theory
- ▶ เริ่มต้นเมื่อราวศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาล และใช้สืบเนื่องมาจนคริสต์ศตวรรษที่ 15/18
- ▶ เส้นทางการค้าสายไหมทะเลนี้เกิดขึ้นจากเส้นทางที่ Austronesians เริ่มต้นไว้ จากการค้าหยก (Nephrite) โดยใช้เรือเครื่องผูก (Lashed-lug boat) ต่อมาจีนสร้างเรือเรียกว่า *chuán* เมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 10 เป็นต้นมา

https://www.youtube.com/results?search_query=maritime+silk+road

แผนที่แสดงการกระจายตัวของหยกแบบเนไฟรต์ โดยเฉพาะเครื่องประดับแบบลิงลิงโอ (lingling-o) ซึ่งมีแหล่งวัตถุดิบที่ไต้หวันและฟิลิปปินส์ เส้นทางนี้เริ่มต้นเมื่อ 2,000 ปีก่อน ค.ศ.

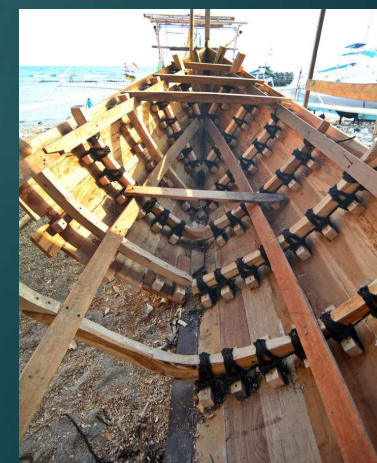
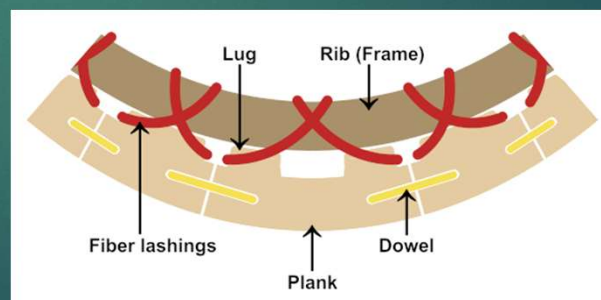
<https://tudbsuvarnabhumi.psu.ac.th/public/bookread/105>

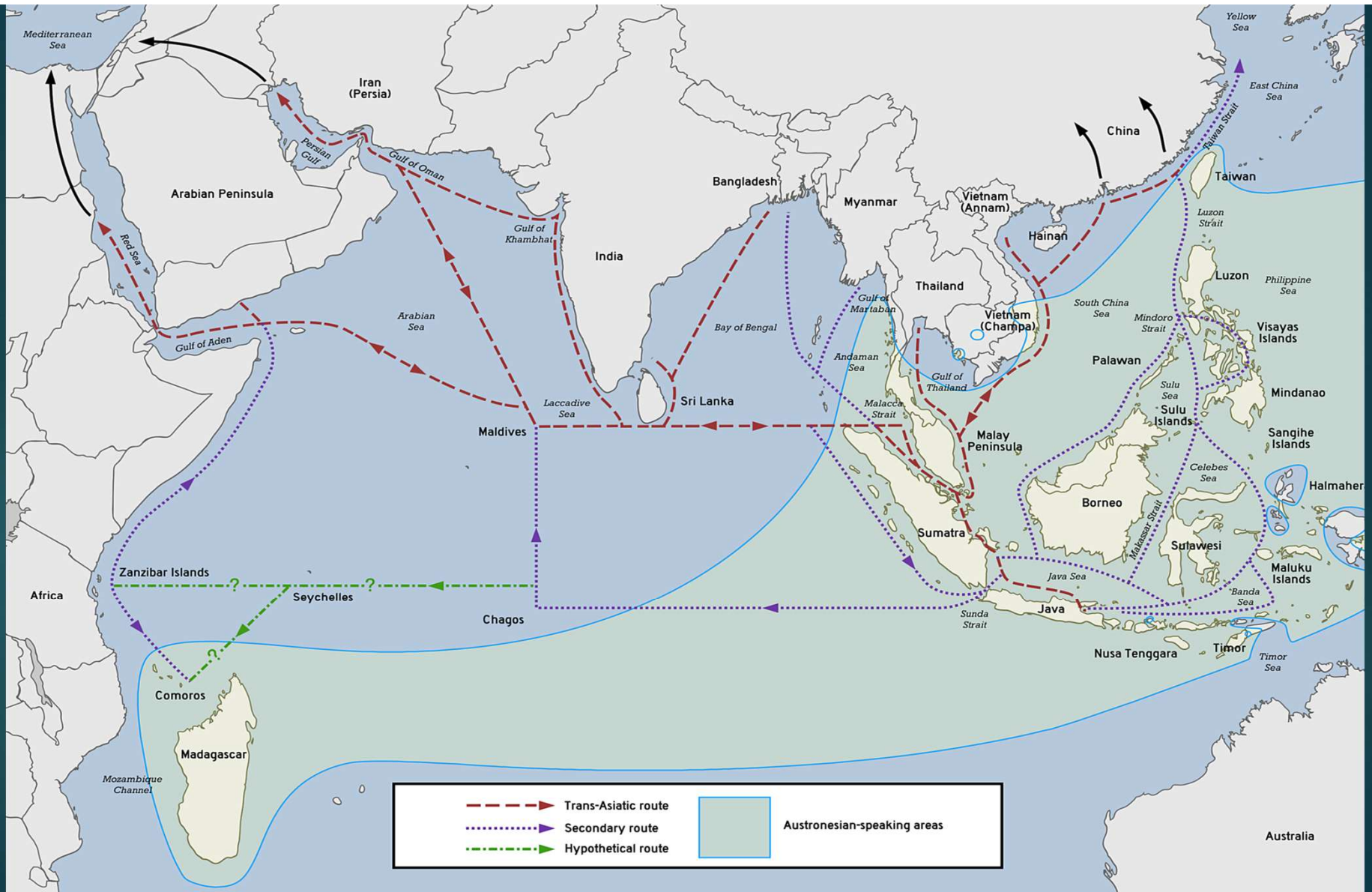

▶ แหล่งเรือจมนมสุรินทร์
ต.พันท้ายนรสิงห์ จ.
สมุทรสาคร

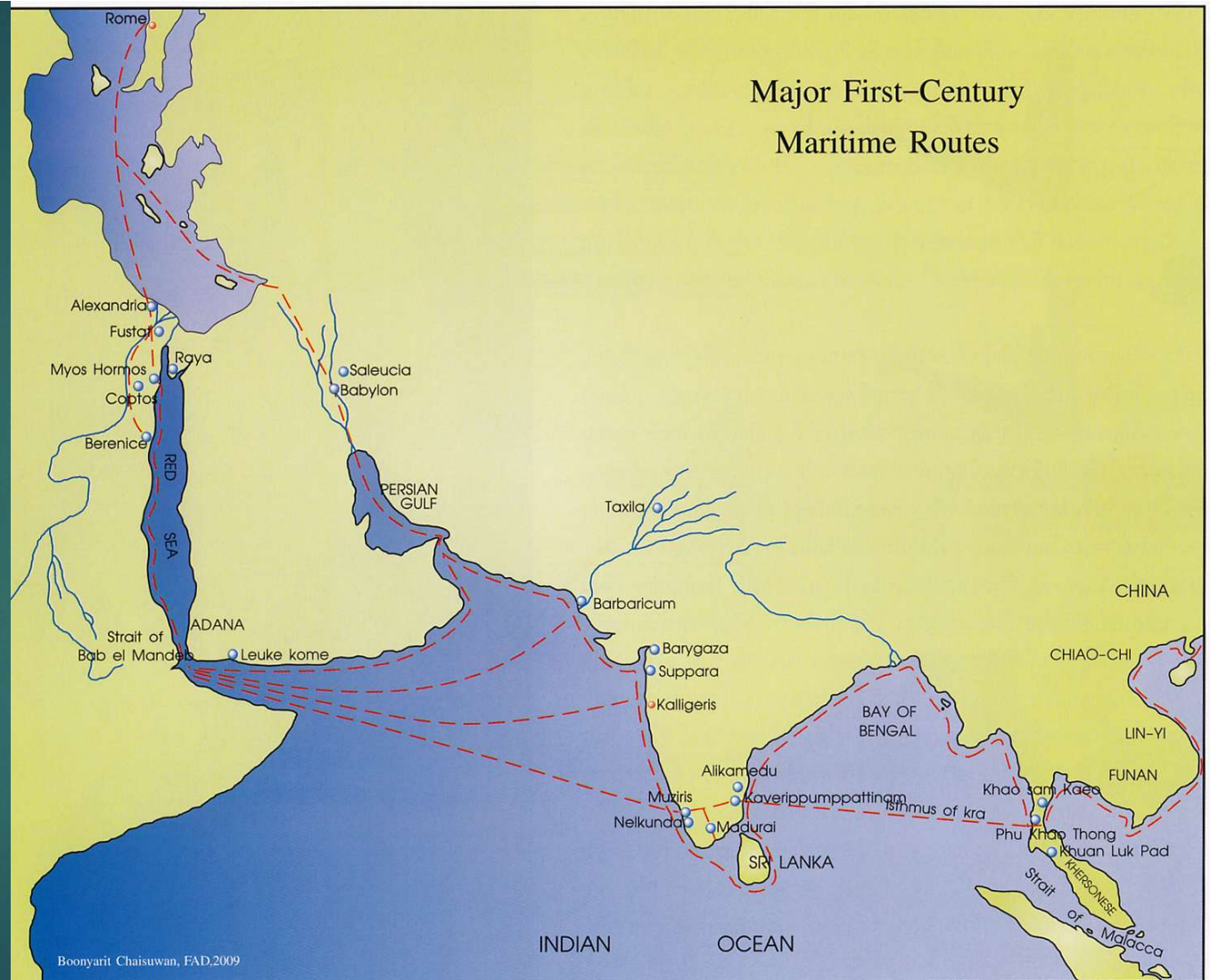

▶ เรือ Jewel of Muscat จำลองจากเรือเบลิตุง (Belitung)
พบที่อินโดนีเซีย

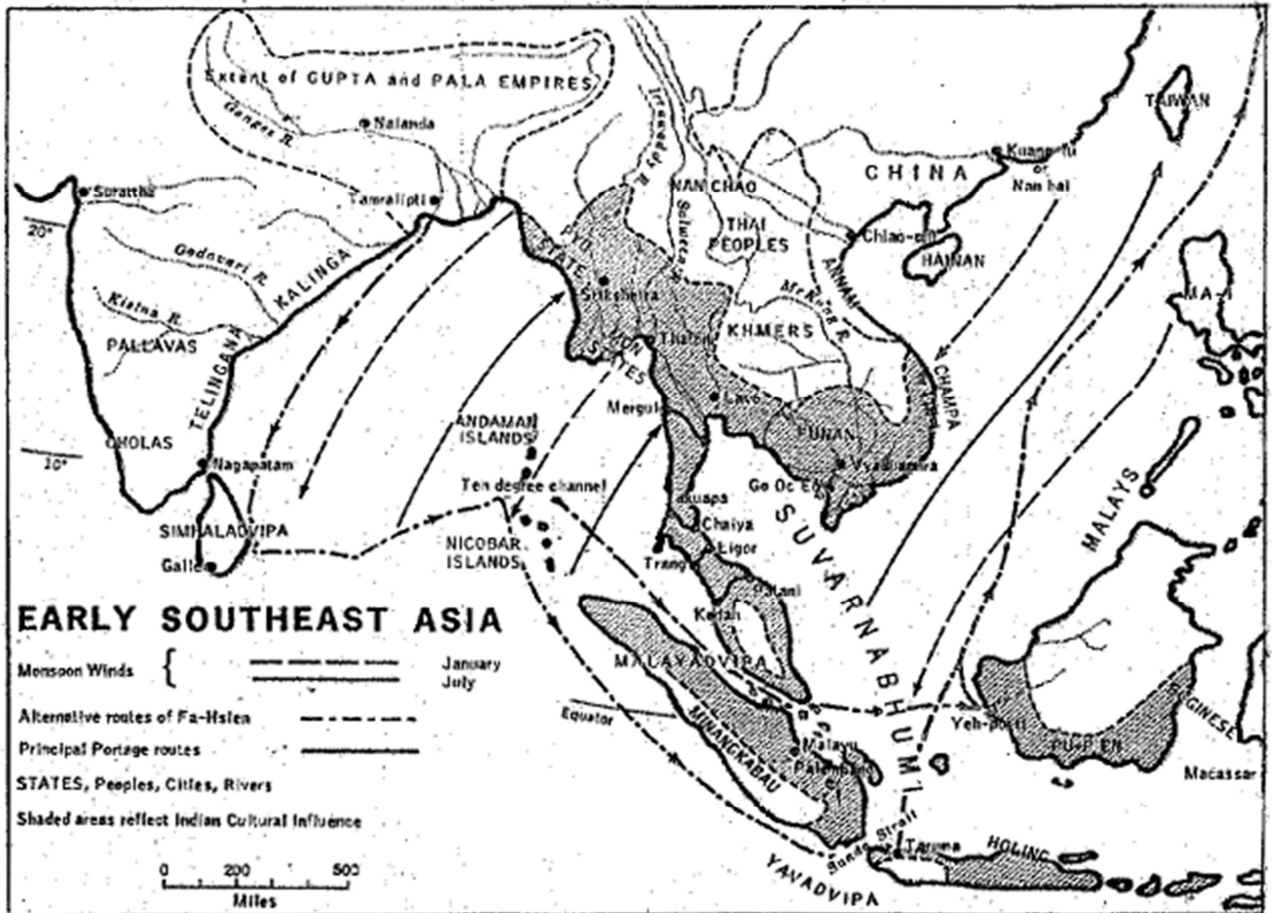

ที่มาของภาพ: บุญยฤทธิ
ฉายสุวรรณ และ เรไร
นัยวัฒน์. ทุ่งตึก เมืองท่า
การค้าโบราณ. กรุงเทพฯ:
กรมศิลปากร, 2550.

แผนที่เส้นทางเดินเรือเมื่อคริสตวรรษที่ 1 ปรับปรุง จาก Maritime Trade and State Development in Southeast Asia, Kenneth R. Hall 1985
Following the sea routes in the 1st century AD taken from the book "Maritime Trade and State Development in Southeast Asia", Kenneth R. Hall 1985

- ▶ **การเดินทางเรือ:** สมัยก่อนยังไม่อ้อมช่องแคบมะละกา เพราะเรือมีขนาดเล็ก และโจรสลัดชุกชุม (จนกว่าจะเกิดศรีวิชัย), ความรู้เรื่องการเดินเรือ
- ▶ **ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และทรัพยากร:** ตั้งอยู่บนเส้นทางการค้าโลก เต็มไปด้วยของป่าและเครื่องเทศ

ภาพ 2 แผนที่สุวรรณภูมิแสดงเส้นทางเดินเรือและเส้นทางข้ามคาบสมุทรหลายในสมัยโบราณ (Cady, 1964 : 29)

บริบทโลกที่นำไปสู่การกระตุ้นให้เกิดเส้นทาง การค้าทางทะเล (Global contexts)

- ▶ อเล็กซานเดอร์มหาราชบุกอินเดียน 327-325 BC ทำสงครามกับ Porus (Paurava) กษัตริย์
ในปัญจาบ เพื่อยึดช่องแคบโคเบอร์ (Khyber)
อาณาจักรนันทะ (Nanda Empire)

Alexander attacking king
Porus on his elephant. Silver.
British Museum

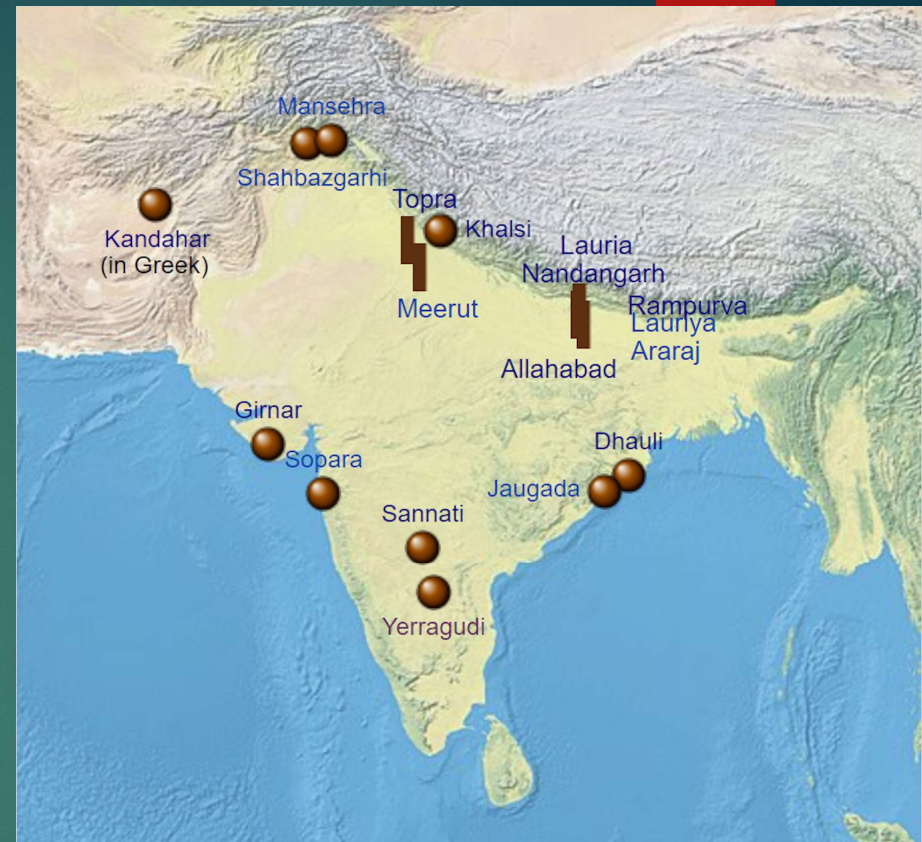

- ▶ พระเจ้าอโศก (Ashoka) 273/268–232 BCE
  - ▶ เข้ายึดเมืองท่ากสิงคะ (Kalinga) 261 BC ทำให้ศาสนาจากอินเดียโดยเฉพะะพุทธแพร่กระจายใน SEA
  - ▶ กสิงคะ เป็นเมืองท่าค้าขายกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีตระกูลหนึ่งที่สำคัญคือ เกาทิลยะ
  - ▶ การเข้ามาของอักษรพราหมี ที่สำคัญคือ เขาสามแก้ว ชุมพร

เขาสามแก้ว ชุมพร

จารึกพระเจ้าอโศกที่พบในอินเดีย

อักษรพราหมี

พยัญชนะ 5 วรรคหลัก

ก	ข	ค	ฌ	ง
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ณ
ด	ต	ถ	ด	น
ป	พ	ภ		ม

พยัญชนะเศษวรรค

ย	ร	ล	ว
ศ	ษ	ส	ห
ฬ	ฬ	อ	

สระลอย

อา
อิ
ึ
อุ
ู
เอ
ไ
โ
เ

สระจม

-
-
-
-
=
-
=
-
=

อักษรปัลลวะ : พุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๒

ก	ข	ค	ฌ	ง
จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
ฎ	ฏ	ฐ	ฑ	ณ
ด	ต	ถ	ด	น
ป	พ	ภ		ม
ย	ร	ล	ว	ศ
ษ	ส	ห	อ	

ตารางที่ ๑: พยัญชนะ

ที่มา: กรรณิการ์ วิมลเกษม, "พัฒนาการของอักษรโบราณในประเทศไทย",
 ใน *สังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร,
 ๒๕๔๒), หน้า ๓๕๗.

▶ ร.ฮั่น (202 BC -220 AD) ฮั่นตะวันออก
ลงมาถึงเวียดนาม (ค.ศ.25)

▶ มีเมืองท่าแถบเหอฝู่ (Hepu) (ส่งออกไหม,
ต้องการเครื่องเทศ, อัญมณี, ของป่า)

1) Cup (Wenchangta M70)

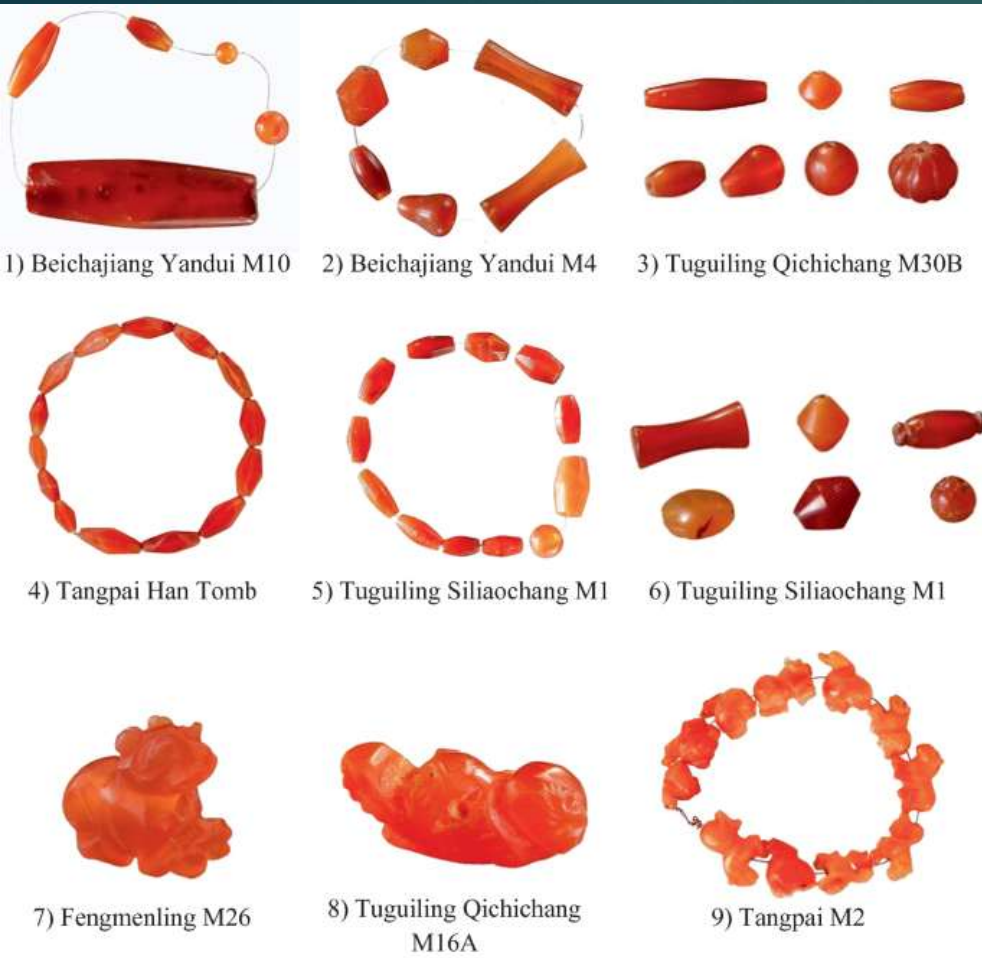

2) Hexagonal-column-shaped Beads (Fengmenling M26)

Granulation technique

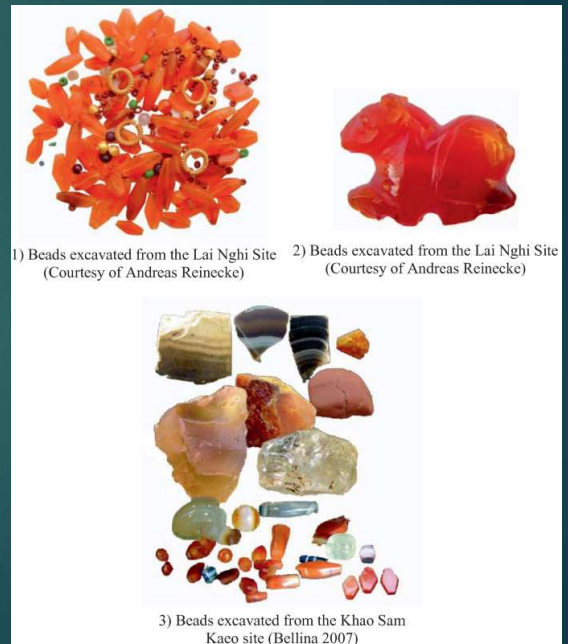
ในสุสานราชวงศ์ฮั่นค้นพบโบราณวัตถุ
และเครื่องประดับมากมายที่คล้ายกับที่
พบในภาคใต้ของไทย

2) Di'er Mafangchang M4

4) Wenchangta Zishengcang M1

สรุปประเด็นสำคัญ

- ▶ ปัญหาของการศึกษาเกี่ยวกับสุวรรณภูมิในอดีต คือ มองหาศูนย์กลางเดียว (มองเป็นแบบ Single polity ไม่ได้มองแบบ Multi polities)
- ▶ การค้าโลกนำมาสู่การเกิดขึ้นของนครรัฐ-อาณาจักรแรกเริ่ม
- ▶ บทบาท: ตัวกลางการค้า, ผู้รวบรวมของป่า-เครื่องเทศ, ผู้ผลิต (เช่น ลูกปัดแก้ว, ดินบุก)
- ▶ พัฒนาการ
  - ▶ ในช่วง พ.0-7 / 400 ก่อน ค.ศ.- คริสต์ศตวรรษที่ 5-6 เส้นทางข้ามคาบสมุทรเจริญ, Polity เป็นนครรัฐขนาดเล็กๆ และเกิดเครือข่ายของเมืองท่า
  - ▶ ในช่วง พ.8-10 / คริสต์ศตวรรษที่ 6-7 ก่อตัวเป็นรัฐขนาดใหญ่